

GROMON ANDRÁS

KEDVENC KÖZHELYEINK – AVAGY AZ ÖNZÉS NÉPSZERŰ IDEOLÓGIÁJA

Nekem megvan a magam törvénye!

Nagyon szép jelentést is lehetne tulajdonítani ennek a közhelynek, ha éppen úgy akarnánk: az egyediség, az egyéniség, az önállóság kifejezésének tartva, szembeállítva a nyájszellemmel. Csakhogy egy közhelynek már közhely mivoltából fakadóan sem lehet effajta jelentése, hiszen a közhelyek nagyon is általános szemléletet fogalmaznak meg, ha úgy tetszik, éppen *a nyájszellem* konkretizálásai. (Persze, az igaz, hogy aki használja a közhelyeket, az mindig olyan hangsúllyal adja elő a nyájszellemet tükröző, legbanálisabb „igazságokat”, mintha saját, egyedülálló találmányáról lenne szó.)

Nos, ez a közhely nem is az egyéniség megfogalmazása akar lenni, hanem *kibújás* azon törvény(ek) alól, amelye(ke)t az illető voltaképpen („tudat alatt”) általános érvényű és őrá magára is érvényes törvény(ek)nek tart, de megtartani nem akarja az(oka)t, mivel ez számára kényelmetlen-kellemetlen lenne, áldozatot kívánna tőle. Az egyéniség látszatába burkolózik („Én nem megyek a csorda után”), valójában csupán a közös teher alól akar kibújni.

De ennél sokkal többről is szó van, ami rögtön nyilvánvalóvá válik, ha kicsit átfogalmazva, más formájában használja valaki ezt a közhelyet: „*Nekem ne dirigáljon senki!*” A totális önközpontúság, következőképpen a totális önzés kifejeződéséről van tehát szó, mivel e közhely voltaképpen nem a parancsolás-engedelmeskedés elutasítása akar lenni, hanem az alkalmazkodás elutasítása,

Nem csekély mértékben hordoz ez a közhely „transzcendens” felhangot, azaz jócskán irányul Isten törvénye és Isten személye ellen: „Nekem nincs szükségem Isten törvényére, megvan nekem a magam törvénye!”, illetve: „Nekem ne dirigáljon senki, még az Isten se!” Éppen ezért a totális önközpontúság állítása oly mértékben igaz, hogy ezzel a közhellyel végeredményben *önmagát tartja istennek* az, aki így gondolkodik és beszél, a totális önzés állítása pedig azért igaz, mert ha valaki senkihez sem akar alkalmazkodni, akkor az szükségképpen azt jelenti, hogy azt kívánja: mindenki alkalmazkodjék őhozá.

Mindezekkel szemben a témába vágó jézusi gondolat: „Nem azért jöttem, hogy a magam akaratát cselekedjem, hanem annak akaratát, aki küldött engem” (Jn 5,30)! Sőt: „Az én eledelem az, hogy annak akaratát tegyem, aki engem küldött” (Jn 4,34)!

Mindenkinek a felfogását tiszteletben kell tartani!

Meghökkenően pozitívnak látszó közhely. Az is, ha úgy értjük. Azaz gyakorlati szempontból nézzük. Ebben

az esetben feltétlenül igazodhatunk hozzá, hiszen ez azt jelenti, hogy senkivel szemben ne alkalmazzunk semmiféle kényszert, hagyjuk meg mindenki számára a szabad cselekvés lehetőségét.

Csakhogy a közhelyek nem a *l'art pour l'art* műfajába tartoznak, elsősorban nem nyilvánvalóságokat akarnak megfogalmazni, azaz abban az értelemben nem gyakorlatiak, hogy pusztán a tényeket akarnák regisztrálni, hanem – a „gyakorlati” nyilvánvalóság áruhájában – nagyon is „elméleti”, nevezetesen *normatív és ideologikus* irányultságúak: egy sajátos normarendszer sajátos ideológiái. Ideológiai mivoltuk maga is hazugságot takar, az áruhamegjelenség nélkül is (pl. valaminek a nem-akarását valamire való képtelenségként állítják be), ehhez jön az áruhaviselés képmutatása (a „gyakorlat” képében az „elmélet”), s gyakran még egy harmadik hazugság is: egy negatív normarendszer (az önzésé) egy pozitív normarendszer alakjában jelenik meg.

Úgy tűnik, erről van szó ebben az esetben is (bár itt a „gyakorlat képében elmélet” képmutatás – a közhely tartalmából adódóan – nincs jelen). Azaz: ez a közhely nem azt akarja mondani, amit az első bekezdésben feltételeztünk, hanem szentséggé avatja a szubjektivitást, *a szubjektivitás ideológiája* akar lenni („első hazugság”): ne kelljen objektív normákhoz alkalmazkodni, a szubjektum, az én mindenkori törvénye lehessen a norma, illetve: az egyénnek ne csak valami „felsőbb” normához (igazsághoz) ne kelljen alkalmazkodnia, hanem a másik egyénhez, másokhoz sem (tisztelőtben kell tartani az ő felfogását = ne kívánják tőle, hogy alkalmazkodjék).

Ehhez jön a „harmadik hazugság”: a közhely használója a mások fölfogása tisztelőtben tartásának örve alatt *a saját felfogásának* (önkényének) tisztelőtben tartását akarja biztosítani (a gyakorlatban), és ideológiailag alátámasztani (elméletileg). Íme, az önzés normarendszere („Mindenkinek alkalmazkodjék hozzám!”) az önzetlenség alakjában! Voltaképpen ugyanarról van itt szó, mint az előző közhelyben.

Az ellentétes jézusi „közhely” a szolgálat alaptörvénye, amelyet így is meg lehetne fogalmazni: „Nekem kell alkalmazkodnom!”

Nem mutatom magam jobbnak, mint amilyen vagyok!

Nemcsak szimpatikus, hanem követendő, helyes magatartásra is látszik utalni ez a kijelentés. Mégis azt mondom: csak látszik. Mert bár szimpatikus és helyes magatartást is tükrözhet, ha úgy fogjuk fel – valójában, tekintetbe véve a közhely használójának tulajdonképpeni felfogását és szándékát, nem tarthatjuk igaznak.

Nézzük előbb tartalmi szempontból. Helyes-e, ha nem mutatjuk magunkat jobbnak, mint amilyenek vagyunk? Természetesen a tudatos és módszeres képmutatás

elvetendő, az a képmutatás, amelynek révén az ember önmagának meg-nem-szolgált előnyöket, kiváltságokat akar kicsikarni, és amelynek révén ugyanakkor – az esetek kisebb-nagyobb százalékában – a másoknak, közvetlenül vagy közvetve, kárt akar okozni, akár anyagi, akár bármilyen más természetű kárt. Mégis azt gondolom: *vannak olyan esetek*, amikor szabad, sőt kell is jobbnak mutatnom magam, mint amilyen vagyok, pontosabban: szabad nem megmutatnom valami *konkrét* rosszat, ami bennem van vagy volt; abban az esetben, amikor biztos(nak látszik), hogy e konkrét rossz meg-nem-mutatásával *nem* ártok másoknak, s ugyanakkor megmutatásával ártanék nekik. Azaz arra kell törekednem, hogy tőlem-belőlem lehetőleg csak a jó érje el a másikat, a bennem lévő rosszal lehetőleg ne mérgezzem. Természetesen, ha a másik kérdez rá, akár közvetve is, erre a bennem lévő rosszra, akkor ezt nem tagadhatom le, mert ez már ismét képmutatás lenne.

(Kissé eltérve a tárgytól és kitágítva a dolgot, még hozzátehetjük: mivel nem azért vagyunk a világon, hogy egymás terhére legyünk, hanem hogy felüldítsük egymást, túl jón és rosszon, egyszerűen a problémáinkkal is csak akkor terhelhetjük egymást, ha egyedül nem tudunk megbirkózni velük. Helytelen lenne egyfajta rosszul értelmezett őszinteség jegyében minden embertársunkat minden problémánkkal nyakon önteni.)

„Formailag” nézve mármost e közhelyet, a benne megszólaló gondolkodásmód legalább két súlyos hibában szenved.

Az egyik: kiált belőle a *tényimádat*, a hódolat a Nyers Valóság előtt: „Ilyen vagyok!”, ami nem egyszerűen realitásérzék és a realitás tisztelete, hanem azt a gondolatot rejt magában, hogy „Én nem is akarok másmilyen (értsd: jobb) lenni”.

Ezért kétszeresen súlyos másik „formahibája” az, hogy éppen a nem-képmutatás álruhájában *képmutató*: a rosszság vállalásával akar jónak mutatkozni, a szerénység látszatát keltve gőgös, az őszinteség köntösébe öltözteti hazugságát – az „életyszerűség” nevében megöli az Életet.

Elvesztettem az illúzióimat!

A magamegadás, a beletörődés ideológiája. A beletörődése, hogy a világ olyan, amilyen, és én is olyan vagyok, amilyen, s mindezen nem lehet változtatni: vegyük tudomásul a tényeket! Tehát nem egyszerűen az irreális világlátás elvesztéséről/megszűnéséről van szó, (ami önmagában jó és hasznos lenne), hanem egyfajta reális világlátás rögzítéséről és bizonyos értelemben eszményre tételéről.

Ez a mentalitás *leszámol az Eszmékkel és Eszményekkel* mint illúziókkal, mint irrealitással. Egy csapásra megszünteti az Eszmék és a Valóság közti (szükségszerű) szakadékot azzal, hogy a maga számára

megszünteti az Eszméket. Ebből szükségképpen következik, hogy a továbbiakban lemond mindenfajta (morális) erőfeszítésről!... (Vö. Cromwell: „Aki megszűnik egyre jobbnak lenni, az egyszer csak megszűnik jónak lenni!”) Ezáltal az embermivolt egyik alkotóeleméről mond le... Az eszmék és az erőfeszítés feladása magában foglalja mindenféle igazi cél elvesztését/megszűnését is, vagy talán inkább: egy abszolút Cél elvesztését, a *lemondást a Végtelenről*, a Végtelenre-törésről, hiszen az Eszmék-Eszmények talán nem mások, mint a Végtelen, az Abszolút követői, a véges világban lehetséges töredékes jelzései...

Ez a mentalitás ily módon magában foglalja a változás-változtatás reményének a hiányát, többé-kevésbé stabilizálja a pillanatnyi valóságot, rögzíti, megmerevíti azt. (Ld. a Stalker c. filmben a feleség szavait: „A rugalmasság, az alakíthatóság az élet jele, a merevség a halálé.”) Ez egyúttal *jövőtlen* is jelent, hiszen a jövőnek nemcsak a varázsa, hanem az igazi tartalma és jelentősége is az, hogy újat hoz, mást hoz; a tényekbe való beletörődés nyomán azonban a jövő csak a jelen szüntelen ismétlése lehet: minden előre kiszámítható, az illúzióvesztés tökéletes.

Mindez sokféle súlyos következménnyel jár. Az „illúzióvesztett” ember nem képes igazán lelkesedni semmiért, alapjában véve *közömbös* minden Emberi iránt, (csak ösztönei mozgatják és bizonyos társadalmi beidegződések), s jó, ha nem jut el a cinizmusig. A folytonos depressziótól csak az menti meg, hogy beleássa magát az Anyagiba (bár sokszor, nagyon sokszor ez sem: ekkor jönnek a narkotikumok, közéjük számítva a munkát is; vö. Csalog Judit: „Aki dolgozik, nem ér rá, hogy a lét unalmán kérődzék... A munka ideális pótcselekvés. Alkotni nincs mit, de a verkli megy... Az ember kikerekíti, felfújja a dolgokat. A semmit lázas elfoglaltsággá, örült igénybevétellel dramatizálja... Loholva sürgölődik: fontos. Rohan, ergo mozog. Nyüzsög, vagyis él. Korunk európai kultúrájának nagy vívmánya az ál- és műdinamika. A rohanó helybenjárás, a vibráló meddőség, a zaklatott tartalmatlanság, a hiperaktív semmittevés.”) Élete igazából csak *vegetálás* lehet, hiszen „illúzióit”: Eszméit és Eszményeit, amelyeknek szolgálatában állhatnának az igazán emberi tevékenységek, már „elveszítette”.

Nem vagyok szent!

A közhelyekben megszólaló mentalitás egyik leginkább elvi, következőképp egyik legátfogóbb megfogalmazása is ez.

Első hallásra nagyon becsületes és szerény beismerésként hat. Valójában nem az, hiszen nem is egyszerű ténymegállapítás akar lenni, hanem *egyetemes önigazolás*, felmentés a múltra, a jelenre és a jövőre vonatkozóan: „Senki se rója fel nekem a »bűneimet«,

hiszen azok »természetesek«, minthogy nem vagyok szent; tehát én sem csodálkozom, és más se csodálkozzék azon, hogy nem mindig viselkedem úgy, ahogy elvárható lenne. Olyan vagyok, amilyen, és mivel nem vagyok szent, senki se várja tőlem a jövőben se, hogy valami »tökéleteset« fogok produkálni!”

Nyilvánvaló ebben a mentalitásban az, amit Julien Benda nyomán Babits így mond: *a Szellem leborulása* a Tények előtt; a legnagyobb árusítás, amit az ember elkövethet; mondjuk egyszerűen így: a tényimádás. „Istenítsük azt, ami Van, s ne törődjünk azzal, aminek lennie Kellene!”

Nyilvánvaló tehát a jobba lenni nem akarás, ami megmérgezi az egyén és környezete életét, s aminek számos rossz következménye közül a legrosszabb az, hogy az illető egyre rosszabbá válik, mivel *középut nincs*, az egész Mindenség, benne az ember is szüntelen mozgás, változás, testi-lelki-szellemi-morális és mindenfajta értelemben, csupán a mozgás iránya kérdéses, s ha nem pozitív, akkor szükségszerűen negatív. Nem szól ez ellen az, hogy ez a folyamat nem mindig, sőt többnyire nem látványos.

Nyilvánvaló ebben a mentalitásban *a felelősség teljes elhárítása*: „Ilyen vagyok; nem vagyok szent; nem tehetek róla!”, illetve a felelősségnek végső soron a Sorsra, a Végzetre történő áthárítása, egyértelmű tehát a fatalizmus, a teljes determinizmus, amelynek következményei közül a legrosszabb a morális passzivitás.

A „szent”, illetve az „ember” sajátos fogalma húzódik meg e mentalitás mögött: Szent az, aki hibátlan. (Ilyen persze nincs.) Ember pedig kétféle van: szent, aki hibátlan (?), és nem-szent, aki úgy viselkedhetik, ahogy kénye-kedve diktálja, hiszen ő nem szent, tőle ne várjon el senki semmit, mert neki „megvan a maga törvénye”: értsd: vágyai, ösztönei, hangulatai, indulatai. Ebben a felfogásban tehát az ember *merő ösztönlény*...

Ezzel szemben áll az ószövetségi mérce (ha nem is ószövetségi értelemben): „Szentek legyetek, mert én, az Úr, a ti Istenetek szent vagyok!” (3Móz 19,1), és az újszövetségi mérce: „Legyetek tökéletesek, amint a ti mennyei Atyátok tökéletes!” (Mt 5,48).

A felhőkben jár!

Egyértelműen kritikus hangot üt meg ez a közhely; kritikájának súlya a „felhőben járás” tárgyától függően változik: az elnéző legyintéstől a megvető elítélésig. A kritika alapjául szolgáló mentalitás: A felhőben jár az, aki többet vagy mást akar, mint ami az átlagember számára megszokott, elfogadott s főleg lehetségesnek vélt. Másképpen: az a mentalitás, amelynek iránytűje a Valóság, és nem az Igazság, a Tények, és nem az Eszmények. Materializmusnak is lehetne nevezni ezt a mentalitást, amely ily módon azonos a Szellem tagadásával; még másképpen: *az Immanencia*

abszolutizálása, ami ezért egyúttal a Transzcendencia támadása (a szó filozófiai és vallási értelmében egyaránt), képletesen szólva: a Föld imádása és az Ég („felhők”) kinevetése és kigúnyolása. Azoknak az embereknek a mentalitása, akik tökéletesen tisztában vannak olyan szavak jelentésével, mint a pénz, ház, örökség, ennivaló, élvezet, hazugság, csalás, gyilkosság, halál...., de halvány sejtelmük sincs arról, mi az, hogy gondolkodás, elmélkedés, csodálkozás, szellemi gyönyör, elragadtatás, festészet, zene, részvét, megbocsátás, áldozat, örök élet és így tovább. Azoknak az embereknek a mentalitása, akiket Schmitt Jenő Henrik szóhasználatával „állatembereknek” lehetne nevezni, akik nem akarnak „istenemberekké” válni, sőt becsmérlik azt, aki akar, és igyekeznek őt lerángatni magukhoz a sárba. „A felhőkben jár” – mondják rá, és ebben ott rezeg az a felhang is, hogy „ne járjon a felhőkben”. Miért akar ő más lenni, különb lenni? (Vö. Sinka István: Virágballada.) S ha valaki mégis kitarthat ebben az akarásban, azt kiközösítik maguk közül (ld. ismét Sinka versét).

Nyilvánvaló ebből az is, hogy ez a mentalitás *az emberi fejlődés egyik legnagyobb gátja*, egyéni és társadalmi vonatkozásban egyaránt, mivel csak a múltat tartja valóságosnak, a más vagy jobb jövőt illuzórikusnak minősíti; ezzel egyrészt konzerválja a múltat, másrészt a jövőbeli változásnak még a lehetőségét is elzárja. Logikusan következik ebből (és a megfigyelés igazolja is), hogy ennek a mentalitásnak lényeges eleme a *fatalizmus*, aminek egyik legsúlyosabb gyakorlati következménye egyfajta passzivitás, nevezetesen az, hogy – az anyagiakat leszámítva! – tudomásul veszi azt, ami van, és semmit sem tesz azért, ami (még) nincs, de lennie kellene. Az ilyen gondolkodású ember csak tárgya, nem pedig alanya a történelemnek, a saját egyéni történelmének és az emberiség történelmének is. Ezen és más okok miatt aztán ebből a mentalitásból – sok egyéb mellett – teljességgel hiányzik az a vonás, amely – lehetőségként – egyedül az ember kiváltsága, az a tulajdonság, amely néhány másikkal együtt az embert emberré teszi: a remény.

Egy fecske nem csinál nyarat!

A legcinikusabb közhelyek egyike. A benne rejlő mentalitás az egyik legfőbb oka annak, hogy nem megy előre a világ, vagy csak úgy, ahogy. A mondás használatának „életbe ágyazottsága” ilyesfajta szokott lenni: Mondom X-nek, hogy Y barátom nem vonult be katonának, inkább vállalta a börtönt. Mire X: „Egy fecske nem csinál nyarat.” Miről is van szó? Arról, hogy X *tulajdonképpen* jónak tartja (talán), hogy ne katonáskodjunk, *tulajdonképpen* ő is szeretné, ha egyszer végre „nyár” (igazi és teljes béke) lenne, de lehetetlennek minősíti, hogy *egy* fecske megjelenése és az óhajtott „nyár” között oksági összefüggés állhasson

fenn.

Ez persze még nem lenne cinizmus, de valójában nem erről van szó. Valójában nem arról az egy fecskéről van szó, hanem X-ről (és rólam és mindannyiunkról...), és ennek X is teljes mértékben „tudatában van” (azért az idézőjel, mert lehet, hogy csak ösztönösen – de akkor is nagyon határozottan), viszont *esze ágában sincs* „fecskévé” válni, hiszen ő is tudja, amit mindannyian tudunk, hogy „fecskének” lenni bizony annyit jelent, mint áldozattá lenni (vagy ennek veszélyét vállalni), vagy legalábbis valami nagy és nehéz munkát elvégezni, ehhez pedig semmi kedve – ám *nem azt mondja, amit gondol*, hogy „Bolond lennék fecskévé válni!”, hanem azt, hogy egy fecske nem a nyár hírnöke, holott „közhely”, hogy igenis az, hiszen nem volt még olyan tavaszi egy/első fecske, amelyet ne követett volna a többi, és őket a nyár. Hogy nem azonnal? Ezt nem is állította senki.

Hazugságról és ideológiáról van tehát szó. Hazugságról, amely tagadja a fekete-fehér tényeket, és ideológiáról, amely a szárnyalás értelmetlenségének „racionális” igazolásával akarja *elleve* fölmenteni a szükséges és helyes cselekvés alól az ideológia gyártóját, aki – hogy neki ne kelljen szárnyalnia (mert semmit sem érez ennél idegenebbnek magától) –, lehúzza a sárba azt is, aki már fölrepült, ráadásul azt a látszatot kelti, mintha neki kellene annak a bizonyos egy (első) fecskének lennie, noha ő már a második (vagy éppen sokadik) lenne, hiszen ez a közhely mindig olyankor hangzik el, amikor az első fecske már csivitel. Mert egyszerűbb a kiemelkedőt lerántani a sárba, mint saját magunknak a sárból kiemelkedni, könnyebb a világosságot kioltani, mint saját magunknak világossággá válni. Erről van szó: „A világosság a világba jött, de az emberek jobban szerették a sötétséget, mint a világosságot, mert cselekedeteik gonoszak voltak. Mindaz, aki gonoszat cselekszik, gyűlöli a világosságot, és nem megy a világosságra...” (Jn 3,19-21). Erről van itt szó: a sötétségben maradni akarás, a sárban hentergés ideológiájáról.

Előbb a megélhetés, aztán a filozofálás!

Primum vivere, deinde philosophari – tiszta beszéd egy olyan értékrendről, amely méltatlan az emberhez, mert az emberi cselekvések körét óriási valószínűséggel az *actus hominis*-re (az ember cselekvésére) korlátozza, és kizárja mindazt, ami *actus humanus* (emberi, emberhez méltó cselekvés). Ez már akkor is igaz lenne, ha „filozofálás” itt a filozófia tudományának (vagy művészetének) gyakorlását kellene érteni, mivel az effajta filozofálni tudás (s főleg: akarás) megkülönböztető jegye az embernek, az evés-ivás és egyéb biológiai funkciók végzése nem.

De sokkal többről van itt szó, mint az ember szellemi mivoltának tagadásáról, bár ez már önmagában véve is

tragikus. Ez esetben a „filozofálás” a morális kérdések fölvetését, fontolgatását, *a morális döntéseket* jelenti, különös tekintettel azokra a helyzetekre, amelyekben ezek feszültségbe kerülnek a megélhetéssel (ami egyébként a közvetlen biológiai igényeken túlmenően az ember egész „evilági”, „anyagi” mivoltát szimbolizálja, tehát beleértendő a gazdagság, a pozíció, a karrier, a társadalmi megbecsülés, az emberi szabadságjogok stb. is).

Ez a közhely állást foglal az ember állati mivolta mellett és az ember emberi (vagy ha úgy tetszik: isteni) mivoltával szemben; Schmitt Jenő Henrik terminológiájával: az Állatember-Istenember alternatívából az elsőt teszi meg eszménnyé. Másképpen: fontosabbnak tartja az ember *puszta létezését*, mint azt a problémát, *hogyan* éljen az ember – amiből logikai és gyakorlati (a világ olyan-amilyen voltából adódó) szükségszerűséggel egyaránt következik, hogy a jellemtelen életet többre tartja a jellemes halálnál (ami ateista módon gondolkodva is az emberiség csődje)!

Így ez a mentalitás elvben második helyre teszi (már ezzel is lényegtelennek minősíti!), következetes alkalmazásával pedig gyakorlatilag kiküszöböli az ember *differentia specificissima*-ját: a lelkiismeretet. Nem nehéz kiszámítani ennek *morális következményeit*: az így gondolkodó ember csak azt a gazemberséget nem fogja elkövetni, amelyre nem érez „belső indítást”, vagy amelybe a „körülmények” nem kényszerítik bele... S bármilyen hihetetlen is, ezzel még nincs vége: Ez a mentalitás képes eljutni odáig, hogy ezt az elképesztő jellemtelenséget avassa a jellemesség netovábbjává, azt állítván például, hogy a „mások szolgálatában” vállalt jellemtelenség (pl. püspök a hívekért, szülő a gyerekeiért...) magasabb rendű, mint a lelkiismerethez való hűség következtében vállalt, úgymond „önző” mártírium!

Ez a mentalitás a potenciális gyilkosok mentalitása, Siegfried Lenz „büntelenjeié”, amellyel szemben az emberhez egyedül méltó mentalitás ez: *Fiat iustitia, pereat mundus!* (Érvényesüljön az igazság[osság], és vesszen a világ!)

Ennünk kell ahhoz, hogy élhessünk!

Mindjárt az első, ami meghúzódní látszik eme állítás mögött, hogy a testi-biológiai életet nagyon nagy értéknek tartja, sőt valószínűleg a létező legnagyobb értéknek, tehát csúcsertéknek.

Ebből következik, hogy a csúcserték után következő érték az evés, hiszen ez tartja fenn a biológiai életet. Ahhoz, hogy ehhessünk, meg kell keresnünk a rávalót, tehát dolgoznunk kell – ez a következő szükségképpen következtetés.

Mivel természetes, hogy az életben maradáshoz ennünk, az ehetéshez dolgoznunk kell, e közhely aligha

ezeknek az axiómáknak az ideológiai alátámasztása akar lenni, hanem annak, hogy *a biológiai életet csúcsertéknek* lehessen tartani, az évésen zabálást lehessen érteni, a munkán pedig a szükségesnél jóval többet jelentő robotot látástól-vakulásig, vasárnaptól-vasárnapig. E közhely tehát nem a létminimum feltételének megállapítása akar lenni, hanem – végső soron – az „*egyre többet*” ideológiája. Illetve: különösen a létminimum körül élők részéről (de a jobbmódúak részéről is) annak igazolása, miért foglalkoznak *csak* testiekkel, és miért *nem* foglalkoznak lelkiekkel-szellemiekkel. Mikor is érnének ők rá ilyesmire...?

Az „ellenközhely” az evangéliumból: „Mindezt a pogányok keresik... Ti keressétek először az Isten Országát és a Neki tetsző életet, s a többit mind megkapjátok ráadásul” (Mt 6,25-33). Az Élet a csúcserték, az élet adva van, illetve a csúcserték „kereséséhez” hozzá adatik (az éhezés, a nyomor esetétől eltekintve; ez azonban más problematika, amit az is mutat, hogy a szóban forgó közhelyet nem az éhezők szokták használni, hanem akiknek van, esetleg nagyon is van mit enniük). Szóval, Élteni kell, élni nem feltétlenül; az Isten Országát „keresni” kell, enni nem feltétlenül. Borsos Miklós élete szolgált „mai” példát: Nyugati tanulmányi körútján sokat éhezett (még váltás ruhája sem volt!), pedig kávéházi portrérajzolással akár jólétben is élhetett volna. De úgy gondolta: művészi meggyőződéséhez hűségesebbnek lennie kell, ennie nem feltétlenül. – *Navigare necesse est, vivere non est necesse!*

MERZA JÓZSEF

A KÖVETKEZŐ LÉPÉS...

(3.)

3. Legyetek mindig felövezve!

Aki útra készül, felveszi ruháit és szorosra húzza derekán az övet. Aki Isten útjaira indul, megköti derekát a szolgálat kötelével. Az apostol, a küldött állapota a felövezettség, mert útra készül, dolgozni készül, szolgálni készül, mert várja az Urat. A felövezettség a készség kifejezése, igen Isten küldő szavára, igen az apostoli szolgálatra. Felövezem hát magam, vállalom a küldöttséget. Van munkatervem, elképzelésem arról, hogyan lehet eleget tenni e küldetésnek az adott körülmények között. Dolgozni kezdek, mert tudom, hogy egy elvégzett munka több a megvalósulatlan álmodozásnál.

Az Országról szóló tanítás a világ üdvösségének záloga, de csak akkor, ha a szó nem marad szekrénybe zárva, hanem elhangzik ajkamon. Az erős, felövezett ember így beszél: „Testvérek, mit cselekedjünk?” Az erős,

egészséges embert a munkaprogram érdekli. Az alkotni, gyümölcsöt teremni vágyó ember még tovább is megy: az alapokra építve kidolgozza saját, egyéni jellegű munkatervét. Fejlődni, magasabb fokra lépni ugyanis annyi, mint az egyetlen alaphoz új szabadsági fokokat találni. Csak a tapasztalatlanok gondolják azt, hogy a szintek emelkedésével egyre inkább ugyanazt képzelik az emberek.

Szintekről beszélek. Talán már észrevettétek, hogy eddig kikerültem a B-kategória elnevezés használatát. Tudatosan tettem és fogom is tenni, ahol lehet. Nem azért, mintha félnék az osztályozást nem kedvelők kritikáitól, hanem azért, hogy egy kicsit általánosabban láthassátok az előttek álló feladatokat. Ezért az A és B betűk emlegetése helyett inkább így beszélek. A tanítvány azt tudja, amit szájába rág a tanítója. Ti tanítványokból tanítókká is lettetek. A tanítóra lett tanítvány már új állapotban él, mert saját szívéen, lelkén, lelkiismeretén kell átszűrnie a meghallott igazságokat. Ez az új tevékenység új gondokat is rak a vállunkra.

Az ember általában nem túl sokáig él tisztán tanítványi állapotban. 4-8-12 év elteltével már lábra áll valamilyen szinten. Ettől kezdve önálló lesz. Az önállóság ideje jóval hosszabb, mint a tanítványi korszak. Ebben a hosszabb időben többször és erőteljesebben jelentkezik a derékszíj letételének kísértése.

A közösségi élet első éveiben az ember rózsaszínűnek látja a világot. Jó együtt lenni a testvérekkel, jó tanulni és vitázni az evangélium igazságairól. Minden érdekes, minden örömet jelent. El sem tudjuk képzelni, hogy az, amit csinálunk, valaha is megunható lenne. Amikor az apostolok gyülekezetében vagyunk ne áltassuk magunkat azzal, hogy – ó, igen, a polgári foglalkozás szürke, érdektelen dolog, meg is untuk már – de az Isten Országáért munkálkodás sohasem unható meg. Minden tevékenységre rá lehet unni, minden hivatás foglalkozássá süllyedhet. Az apostolság is lehet foglalkozás, az apostolság is ugyanúgy megunható, mint bármelyik polgári foglalkozás. Papjaink egyenesen veszélyeztetve vannak e szempontból, hiszen őket saját előljáróik is lebeszélhetik arról, hogy hivatászerűen végezzék munkájukat.

Mielőtt arról gondolkodnánk, hogy honnan vegyük az erőt az unalom, a szürkeség, a kifáradás ellen, rámutatok arra, hogy az elmondottaktól függetlenül is van az apostoli munkának sikertelenségi vonatkozása: a jó apostolnak el kell emésztődnie küldetésének teljesítése során. Valahogy úgy, mint ahogy elég a gyertya. Jó, ha itt egy kicsit félrerakjuk az iparművészeti szemléletet, hogy milyen szép a gyertya lángja, mlközben fénnel tölti be a lakást. Milyen hangulatos! Tényleg az, de nem a gyertyának. Az ugyanis elég, de miközben világít önmagát emészt, azaz semmisíti. A szép, díszes gyertyából – ha feladatát,